

Paradicsommadarak

(részlet)

Vitorlások Folyózugban

MAMÓ kifehérítette már a lepedőket. Ezek még Buka kelengyéjének a darabjai, lenvászonból szőtték őket. De nemcsak szőtték, hanem ki is hímezték valamennyit. Milyen szépek! Laura csak bámulni tud az ilyen kézimunka láttán. Hímzések, keresztöltések és kivarrások. A felső lepedőt Mamó saját kezűleg hímezte telis-tele.

Laura megbolondulna az ötödik keresztöltés után. Ki nem bírná, ha egész nap egy helyben kellene gubbasztania, és keresztöltéseket kellene böknie az anyagba. Laurának ettől keresztben állna a szeme – és megvakulna. Van, akinek ez megy, de őt nem bírják rávenni, még ha bilincsbe vernék, akkor sem. Mamó, Mamó. Inkább ment volna ki napozni a tengerpartra, mint hogy itt ült, és hímezett. Mi értelme volt az egésznek, amikor Buka és Edi mindössze egyetlen éjszakát töltöttek ezek között a lepedők között. Egyetlen éjszakát! Aztán félretették, hogy kíméljék őket. Nem kellett volna kímélni! Ezek között a lepedők között kellett volna élniük, csodálniuk a hímezéseket és a keresztöltéseket. Azt, hogy hol nyugszik most a délceg Edi, anya apja, senki sem tudja. Az évek során a lepedők is megsárgultak a kelengyés láda fenekén. Mamó megtette, amit tehetett. Kísérletezett fűszerekkel, szódát kevert a mosóvízbe, szappanos kővel sikálta. Olyan fehérek, amilyenek voltak, nem lesznek már soha. És ez nem csak az anyagra áll, gyermek. Olyan fehér, amilyen volt, semmi sem lesz többé.

Laurának meg kellene tanulnia írottas ruhát készíteni. Írottast? De hisz Laura már tud írni. Miről beszél akkor Mamó? A hímezést és a ruhák díszítését azelőtt írásnak nevezték vagy cifrázásnak. A téli jeles napokon a régiek gazdagon hímezett gyapjúkontóst öltöttek magukra, és földdíszítették a szánok oldalát. Mamó rendíthetetlen: a fiatal lányoknak igenis tudni kell díszíteni és hímezni. Legalábbis monogramot varrni a zsebkendőjükbe. Monogram? Hát az meg mi csoda? A családnév és a keresztnév első betűje. Minek? Úgy szebb lesz? Szerintem nem. Ha Laura ír, akkor ceruzával ír papírosra, nem pedig fonállal lepedőre. Ha Laura írottasokat akar nézegetni, akkor megkeresi őket a könyvekben, nem

pedig a szának oldalán. Az, hogy így szebb, még nem elég. Ha a varrottasokról kiderülne, melyikük volt előbb, akkor talán.

Mamó sópánkodik, hogy a szép párnacihák hogy tönkrementek, látszik rajtuk az idő foga. Laura nem lát rajtuk lyukakat, csak csúnya, barnás csíkokat. Vércsíkok volnának? Nem, ez az idő foga – a rozsdá, sóhajtozik Mamó, bármennyit szappanozom és sikálom, nem tudom eltüntetni őket. Az idő mindent megesz, a párnahuzatokat is, ez már csak így van. Laurának segítenie kell, öblítőt vizet hordania. A kút szivattyús. Laura szivattyúzik, és hordja a vödröket, szivattyúzik és cipel. Mamó három vízben öblíti ki a lepedőket.

Most már a szárítókötélen szárad valamennyi. A lepedők lobognak a szélben, és ha alaposabban odanézőnk, láthatjuk, hogy Folyózug kertjében feltűnt egy vitorlášhajó. Egy fregatt vagy talán egyenesen egy brigantin. Ezek az elnevezések pedig nem az égből potyognak. Laura sokat olvasott a vitorlášhajókról. Arról a bizonyos repülő hollandiról is. Nem, egyáltalán nem kísértethajó, ami Folyózug kertjében szeli a vizet.

Ez Kúrföld hajója, és Kúrföld hajói nem repülnek, nem is repültek soha. Ez a fehér vitorlás mindig is tudta, hol kell hajóznia. Ilyen vitorláit a világon egyetlen más hajónak sincsenek, nem is lesznek soha. Ezek a vitorlák cikk-cakkban haladó keresztöltésekkel vannak díszítve. A fehér vitorlás hozza haza Bukát. Laura nagyon is jól tudja, hogyan köthetett ki ez a hajó Folyózug kertjében.

Először Norilszkból hajóznak fölfelé a Jenyiszejen. A hatalmas folyam ott még a szélesnél is szélesebb. És tele van hallal. Hatalmas halakkal. De apró halakkal is, olyan aprókkal, hogy szabad szemmel észre sem venni őket. Jaj! Most csaknem eltévedtünk. Van egy szakasz, ahol nagyon észnél kell lennünk, nehogy betévedjünk az Angara-folyóra. Az Angara a Jenyiszej mellékfolyója, de olyan széles, hogy igazából nem lehet tudni, melyik a fő folyó és melyik a mellékfolyója. A Jenyiszejen haladunk tovább! Amikor a Daugava, oroszul a Dvina forrásvidékére érünk, ismét figyelniük kell, mert a Volga is ott ered. Tapasztalt kapitányra van szükségünk, aki tisztában van a földrajzzal és ismeri a térképeket.

Ezt a vitorlášhajót Szél kapitány irányítja. Ez egyszerre személynév és maga a szél. Irány a Daugava, nem a Volga, hisz tudod, Szél kapitány! *Fújj szél, vidd a csónakom...* Hova is? Világos. Egyenesen Kúrföldre! Elöttünk zátonyok bújnak meg a víz alatt, itt óvatosnak kell lenned, Szél kapitány! Óvakodj Staburagstól. A szikla már a víz alá került, vigyázz, nehogy fönnakadj a köveken! Hogy hogyan? Valahogy kerüld ki őket, hogy hogyan, azt találd ki te magad. A Lielupe-folyón tovább hajózva már majdnem a kertünk végében vagyunk, a Kauguricsatornán át előbb a Dzugste-folyót érjük el, és már ki is tárul előttünk a Lame-folyó. Megérkeztünk! Otthon vagyunk! Na, jó, ez csak próbahajózás volt. Ma még csak az.

– Laura, nézd meg, nem túl szárazok-e a lepedők? A lenvászonnak kissé nedvesnek kell maradnia, másképp nem lehet kivasalni. – Mamó boldogan tapogatja az anyagokat. A fehérítés mégis meghozta a gyümölcsét.

Laurának be kell vonnia a vitorlákat. Napfény- és szél-illatuk van, folyószaguk és apróhalillatuk. A vitorlákat össze kell hajtogatniuk.

– Na, fölkészültél már? – kérdezi tőle Mamó.

Igen, Laura fölkészült. Mamó az egyik végénél, Laura a másik végénél fogja a kifeszített lepedőt. Laurának résen kell lennie, hogy a lepedőt időben maga felé húzza. Résen kell lennie, hogy jó szorosan tartsa, hogy ki ne csússzon a markából. Olyan erősen húzzák mind a ketten, amennyire csak bírják, és Laura ismét tapasztalja, hogy mennyire megcsappant Mamó ereje. Korábban sokkal erősebb volt a szorítása. Gyakorlott mozdulatokkal kettőbe hajtják a lepedőt, majd ismét nekiveselkednek. Lassan kisimulnak a lepedő ráncai. Ezt az összehajtogatás követi, ami Laurát mindig megnevetteti, mert olyan, mintha Mamó és ő táncolnának. Hajtogatják a lepedőket, és közben közelednek egymás felé. Még egy meghajlás, és a táncnak vége.

A lepedő szépen össze van hajtogatva. Mamó ki is mángorolja a nagy konyhasztalon. Vajon az arany mángorlófáról énekel? Csak úgy, magában. Ezt a dalt Mamó csak magának szokta dúdolni. Laura távolabbról hallgatja.

*Földből felbuggyanó aranyforrást találtam,
Laime-anyánk mosta szennyését ott.
Zöld, selymes lepedőit mosta.
Kérdeztem: Laime, én hol moshatok?
A hegy alatt aranyfolyó zúg, mosd ki abban.
Kérdeztem: Laime, de hát hol szárítok?
A dombon áll egy aranyjuhar, ott száríthatsz.
Kérdeztem: mondd, Laime, hol mángorolhatok?
A házban van egy aranyrúd, azzal mángorolj.
Kérdeztem: Laime, biztonságban ágyam kincsét hol tudom?
Ne rejtse el sehova, ágyazz meg kedvesednek,
Ágyazz meg kedvesednek az első éjszakára.*

Laura nem árulja el, hogy hallotta, amint Mamó lepedőmángorlás közben dúdolt. Sokszor akart kérdezősködni a dal és Laime felől, de nem volt hozzá bátorsága. Mi lehet az az első éjszaka?

A távirat

ANYA a padlót sikálja, és közben annak örül, hogy már tegnap sikerült beszappanoznia és beeresztenie. Apa a falon levő keleti feliratokat igyekszik eltüntetni, és azon töpreng, hogy ezek vajon üzbég, türkmén vagy tadzsik nyelvűek-e? Egy biztos: nem lett nyelvűek.

Közben Laura is talált értelmes elfoglaltságot Forráslakban. A bejárati ajtó elé hord apró köveket. Körülbelül egy lábtörlő nagyságú területre. E nélkül, ha esik az eső, csupa sár lesz minden, az pedig nem jó.

A köveket az állomásra vezető kavicsos úton gyűjtötte össze. A sódert nemrég hozták, sok apró kavics keveredett bele. Amúgy a tenger közelében levő bányából való. Ebből könnyen kikövetkeztethető, hogy sok kő olyan, mint egy-egy tojás. Ilyenre a tenger csiszolja őket. Sok kavics egymáshoz tapad. Vannak, amelyek hóember-formájúak, mások dundi gyerekekre hajaznak, de a legtöbb golyó alakú és agyagszínű. A vékony lapos kövek a legmegfelelőbbek, ezek közül válogatja ki a legszebbeket. Szereti a fekete, csíkos köveket. Ezeknek a sávjai, ki tudja, talán aranyból vannak. De szépek a szürkék is, amelyek kék pöttyösek. A barnák nem tetszenek annyira. Néha annyira porosak, hogy nem tud rajtuk eligazodni. Ilyenkor rájuk köp, és megtörölgeti őket a ruhájával. Már kiszáradt a szája a sok köpdőséstől. Csaknem tele van a kosár, épp hogy elbírja.

Laura egymás mellé helyezi a köveket. Színek szerint rendezi el őket. Egyik sáv vöröses, a másik fekete, aranyszínű csíkkal. De nem, így mégsem lesz jó, Laura elégedetlen azzal, amit lerakott. Kerek kőlábtörlőt is kialakíthatna, ami olyan lenne, mint a Nap. Igaz, napkövek nincsenek, Mamó pedig biztosan nem adná oda a borostyángyöngysorát, ebben kár is reménykednie. Köröskörül zöld fű szegélyezi a lábtörlőt. Ahhoz leginkább fekete kövek illenek. De egy fekete Nap? Miért is ne? Ilyen nincs ugyan sehol, de nekik lehetne. A fekete köveket szorosán egymás mellé rakja a nyirkos földre, és rájuk tapos. Egy fekete Nap csak úgy a semmiből nem keletkezik. Csakhogy a lábtörlő sehogy sem akar kerek formát öltetni. Inkább fekete tojásra emlékeztet. A tetejében a lerakott kövek közül előbuggyan a sár. Az eredmény nem felemelő, pedig az alkotásnak szépnek kell lennie. Megvan, vizet kell öntenie rá. Leöblíteni, mielőtt megmutatná anyának. Laura két vödörnyi vizet loccsant a kövekre.

– Anya, gyere, nézd meg! – Anya jön, plács! Laura! Mondani akar valamit, de nincs rá érkezése.

Valaki kerékpáron begördül az udvarba. Távirat! A postás táviratot hozott. A címzés ugyan Forráslak gazdasszonyának szól, de a levélkihordó úgy véli, jobb, ha Anda és Jānis olvassa el előbb. A távirat ugyanis Bukától jött. Anya elsápad. Bukától? A táviratok sohasem jelentenek jót. A táviratok vészmadarak. Bukától! Uram Isten, most segíts! Anya reszkető kézzel olvassa a kusza orosz betűket.

– Na? – kérdezi apa türelmetlenül. Keze a zsebében matat, mintha cigarettát keresne. Ha valóban keresné, már rég megtalálta volna.

Laura sírva fakad. Félelem szorítja össze a mellét. Alighanem valami rossz hír fenyeget. Nem kellett volna kiraknia azt a fekete Napot. Mert mi van, ha Buka meghalt?

– Nyugodj meg, gyerek. Nincs a táviratban semmi szörnyűség. Csupán késnek. Buka ügye váratlan késedelmet szenvedett. *Nyepredovigynnaja záderzska.* Később jön. Laura, hallod, amit mondok? Később jön, semmi más. Csillapodj! Hála istennek csak ennyi. De miféle késedelemről lehet szó?

– Ezekről az emberfarkasoktól minden kitelik. Nem adják ki időben a papírokat, szándékosan késleltetik az igazolványt. Ez a módszerük. Szándékosan teszik. Mintha nem lett volna már elég.

- Asjáról nem ír semmit. Csak annyit, hogy - Rigába jövök. Így, egyes számban. Mit jelentsen ez? - kérdezi anya.

- Nem jelent semmit. Ha táviratot küldesz, minden szóért fizetned kell - nyugtatgatja apa.

Mamó a lánya elé megy

MIT is mondott a peron annak idején?

Azt mondta, hogy neked, Laura, nem kell megküzdened a szeretetemért, nem kell kérned, nem kell követelned, az neked jár - merthogy te örökölted a szeretetemet. Szeretetet sugároz a nap, azt lehel a föld, azt lélegeznek a fák és a füvek, azzal ajándékoz meg az ég. Nálam itthon vagy. Bármikor kijöhetsz az állomásperonra játszani, ahogy kijött annak idején nagyapád, Edmunds, kijött nagyanyád, Buka. - Laurának eszébe jut, mit mondott a peron, amikor hazatért a család. Arra is emlékszik, mennyire megneveltette a gondolat, hogy már Buka is játszott az állomásperonon.

Laura és Mamó várják a Rigából érkező vonatot. Azzal jön Buka és Asja. Laura szíve szerint elébük rohanna. Ugyanezzel a vonattal jön anya és apa is, akik Rigába utaztak a fogadásukra.

Laura és Mamó időben elindultak Folyózugból. Sőt, nagyon is korán. Olyan korán, hogy Laura kezdi elunni magát. Mamó azonban így akarta. A vonatra még sokáig kell várniuk. Az állomás Annája kihoz egy széket, és leteszi a peron közepére, hogy Folyózug gazdasszonyának ne kelljen ácsorognia, mert a kint levő padot már megint összetörték az állomáson ögyelgő vásott kölykök... Mamó letelepszik a székre, ő nem látja az összetört padot, és Anna hangja sem jut el a füléhez.

Mamó üldögél a széken, az üres állomásperonon. Fehér kendője a vállán, a szél fölborzolja elszabadult őszes hajfürtjeit. Hajadonfőtt ül? Ez igazán nem vall Mamóra, csak nehogy megfájduljon a füle. Nem kellett volna Mamónak bekötnie a fejét? Laura aggódik, de nem meri zavarni.

Mamó egymagában üldögél az üres peronon. Egészen úgy, mintha a díszhelyen ülne büszkén egy hihetetlenül tágas és üres tér közepén.

Lilija ritka nagy szerelem gyümölcse.

Igen, megint a peron. Mamó Rigában, a vasúti peronon találkozott először jövendő férjével. Alma a Pétervárról érkező vonatot várta. Rüdís a ventspilsli vonatra akart fölszállni, hogy Jelgaván át hazautazzon Laméba, a szülőfalujába. Ilyen nevű községről Alma sohasem hallott azelőtt. Hogy aztán eltévesztette-e Rüdís a peront, vagy valahol a mennyben határoztak így, nem tudni, de összetalálkoztak. Rüdís följajánlotta, hogy viszi Alma bőröndjét. Amikor a pétervári vonat kalauza felszállásra biztatta az utasokat, Alma megköszönte a segítséget, és kezet nyújtott Rüdísnek. Csakhogy egyikük sem akarta elengedni a másik kezét. Olyanok voltak, mint két izzó folyó, amelyek találkoztak, és attól fogva

egyetlen folyamként folytatják útjukat az ismeretlen, de csodálatos óceán felé. Mint mikor a véráramok egyetlen nagy vérkeringéssé kapcsolódnak össze.

Alma nem akart többé Pétervárra menni, Rūdis sem vágyakozott Laméba. Noha alig néhány perce találkoztak, nem akartak elválni, elvegyülni az ember-tömegben, eltűnni, mint tú a szénakazalban. Örökre? Nyugtalanok voltak akkor is az idők, ahogy mindig is azok voltak, és azok ma is. A halálnál is borzasztóbbnak érezték annak a gondolatát, hogy elváljanak. Nem hallották meg sem a kalauz sípolását, sem a vonat fűtytét.

A vonatok elindultak kitűzött céljuk felé, ők pedig ott maradtak az állomáson.

Igen, valóban esztelen volt a döntés. Arról, hogy a lánya nem utazott el Pétervárra, Alma anyja csak akkor értesült, amikor kihírdették őket. Lilija életének magva akkor már el volt vetve Alma ölében. Alma emlékszik a fehér zománcos edényekre a klinikán, ahová becsalogatták, hogy az orvos elpusztíthassa Liliját. Alma szanaszét hajigálta a klinika fehér zománcos edényeit, amikor rájött, hogy mi az orvos szándéka.

Mamó még odahaza meghagyta Laurának, hogy fusson előre. Fuss, gyerek, fuss!

Mamó lassan akar a lánya elé menni. Egyébként sem megy már neki semmi gyorsan, különösen a járás. Mamónak botra van szüksége, szerencsére megtalálták Papus sétatobotját az egyik sarokban. Amikor meghalt, mindenét elégették, de a botról megfélekedtek. Mamónak időnként így is meg kell állnia.

Fuss, Laura, fuss csak!

Laurának időnként hátra kell néznie. Helyes-e, hogy úgy szaladgál, mint egy kisborjú, miközben Mamónak ennyire nehezére esik a járás.

De miért háritotta el Laura segítségét?

Azzal, hogy lassan cammog előre, Mamó végleg meg akar győződni róla, hogy a lánya hazatér. Hogy valóban visszakapja Liliját. Reinst, a fiát nem kapta vissza. Nem kapta vissza a kis Jurit, az unokáját sem. Edit is elvették tőle, soha nem tért haza Forráslak öreg gazdája. Azzal, hogy lassan cammog, Mamó erőt akar gyűjteni, nehogy az évek alatt felgyülemlett fájdalomtömeg rosszkor – a találkozás pillanatában szakadjon ki belőle.

Lilija jótermészetű és nyugodt lány volt.

Egyetlen gondot a gyermekekre nem jellemző búskomorsága jelentette, amely évente két hónapig gyötörte, leginkább ősszel. Ilyenkor szomorúvá vált a mosolya. Ha nevetett is, komoly maradt a szeme. Lilija nagy, szép két szeme. Érezte vajon a lánya a lelke mélyén, hogy ő – aki nagy szerelemből született – időnként nagy haragnak is tárgya? Nem, dehogy, az ilyen gondolatok csak Alma be nem hegedő sebéből fakadnak – az ok: anyja engesztelhetetlensége.

Sejtette-e vajon Lilija ösztönösen, hogy az anyja iránti szeretetét súlyos csizmák tapossák majd szét, és az egész életét tönkreteszik? Vélhetőleg ezt is csak Alma gondolta. Hiszen Lilija többnyire üde volt, és vidám. Csak két hónap volt az évben, amikor valósággal gyászolt. Egy gyermek gyászát pedig nem lehet elviselni.

Hová tűnt Alma anyjának szeretete a lánya iránt? Megszakadt, mintha kés-sel vágták volna ketté. Eltaszítottnak és megalázottnak érezte vajon magát azért, mert Alma félbehagyta a tanulmányait? Vagy azért, mert a lánya egy falusi tuskóhoz ment feleségül? Az anyja ezekkel a szavakkal adta tudtára, hogy hallani sem akar a vejéről, és látni sem akarja. Meg sem akar ismerkedni vele. Azzal a nímanggal? Ő egyszerűen így emlegette Rüdolfot. Ha megismerkedtek volna, bizonyára megváltozott volna a véleménye. Az anyai szeretetet azonban maga alá temette gögös és becsvágyó természete, amely még akkor sem békült meg, amikor Lilija megszületett.

Mamó egyedül akar a lánya elé menni.

A kislánynak nem kell látnia, hogyan küszködik Mamó a Kaszással. Amúgy is eleget látott már ez a lány rövid élete során. Túlságosan is sokat. Hadd fusson előre, hadd ugrándozzon és táncoljon, hadd rugdossa a köveket addig, amíg meg nem sejtí, hogy a saját életén kívül a hozzátartozói életét is le kell élnie. A szíve mélyén talán már most is sejtí. Hiszen ő vette át Papus gyűrűjét, hogy Reinis számára megőrizze. Csak ne legyen belőle átok, teher, fenyegetés. Inkább áldás áradjon belőle.

Mamó lassan akar lépdelni, hogy méltón köszönthesse a lányát.

Tizenhat évet kellett úgy megélnie, egyiket a másik után, hogy záporoztak szeméből a könnyek. Most föl kell égetnie a gyászt, mint a tavalyi elsárgult füvet. Meggyújtani a legutolsó gyufaszállal. Mamó kénytelen lassan lépdelni, hogy kitisztíthassa szívéből az utolsó romokat. Hogy ismét legyen benne helye az örömnak. Ahogy a gyufaszál is az utolsó, ez a találkozás lesz Mamó utolsó öröme. Tizenhat éven át nem volt helye az örömnak Mamó szívében. Úgy, ahogy valakit gyermektelenséggel ver meg a sors, úgy fosztották meg őt is az örömtől. De most végre kitarthatja a boldogság előtt álló kaput, csak sikerüljön megtalálnia. A kapu csukva, és a boldogság ösvényét az évek során benőtte a gaz. Sok minden van még Mamó szívében, amit a helyére kell raknia, mielőtt megjön a vonat.

Ezért akar Mamó lassan lépdelni a lánya elé.

Lassan. Egyedül. Kapkodás nélkül.

Egyedül üldögél egy széken az üres állomásperonon.

– Mi van, Laura? Ventspilsbe tartasz, hogy így kicsípted magad? – Vilis már harmadszor megy el mellette, és mindig valami butaságot kérdez. – Vagy talán Tukumsba?

– Takarodj! Mi közöd hozzá? Te nem értesz semmit! – torkolja le Laura.

Közeledik a vonat, Mamó feláll. Buka száll le elsőként, anya és apa csomagostul a nyomában. Buka! Laura legszívesebben hanyatt-homlok rohanna, hogy megölelje, és soha el ne eressze, de nem lehet. Zavarja, hogy Vilis itt leskelődik egy bokor mögöl. Idegen utasokat is hozott a vonat. A vendégek nem állnak le bámészkodni. Ellenkezőleg, lesütik a szemüket, amint észreveszik, mennyire igyekeznek ők találkozni.

Buka és Mamó állnak és nézik egymást, mintha elbizonytalanodtak volna.

– Valóban te vagy az anyám?

- Valóban te vagy a lányom?

A vonat füttyent egyet és útnak indul.

- Volt erőd kijönni elé, anya? Ilyen messzire? - suttogja Buka a könnyein át. Meg kell keményítenie magát, higgadtnak kell maradnia. Mindenki tudja, hogy Lilija erős.

- Drága kislányom, nincs ez olyan messze - válaszolja Mamó halkán. A rá nehezedő nyomás nem akar engedni. Mert lassan jött, komótosan és egyedül. Hogy suttogni tudjon, és nem ordítani.

- Laura, kicsi Laurám - szólal meg Buka.

Hadd bámuljon Vilis, ameddig csak akar. Laura Buka karjaiba veti magát. Érzi rajta a vonatszagot. Saját szagát nem veszi észre.

- És hol van Asja? - Asja nincs itt, pedig itt kellene lennie!

- Hol van Asja? - kérdezi Laura újból és hangosabban, de Buka elnéz a feje fölött. Vajon mit bámul? Attól tart, hogy semmit.

- Majd később. Most menjünk. - Apa fogja a csomagokat, és elindul Folyó-zug felé.

- Hol van Asja? - követeli Laura anyától a választ. Anya megteríti az asztalt. Mamó néhány percre lepihent a nehéz gyalogút után. Buka megmosakodik az orgonabokor mögött, van melegvíz, jó hely, itt nem láthatja senki. Sokáig mosakodik, és Mamó néhány perces pihenése már csaknem egy órára nyúlt. Apa elment, hogy az öreg juharfa után nézzen. Bármilyen fura, a fa rádőlhet a házra! Anya az egyetlen, aki válaszolhat.

- Hol van Asja?

- Ne faggass! Asja később jön, mert még elintéznivalói akadtak Moszkvában. Valami van a vonatjegyével kapcsolatban. Bizonyára rövidesen ír, és akkor min-dent megtudunk.

- Hol van Asja? - Laura sírva fakad. Van valami, amit nem mondanak el neki, valamit titkolnak és rejtegetnek előle. Ez pedig nem jót jelent. Miért nem jött Asja? Hol van Asja?

- Asja írni fog.

Étkezés után Mamó megágyaz Bukának. Hogy ő is meg tudná vetni az ágyát? Nem, Mamó akarja megvetni. Ezt meg kell engednie. Lassan, alaposan, magában mosolyogva veti meg Mamó az ágyat egyetlen felnőtt gyermekének. Elsimítja a lepedő ráncait. Összehajtogatja a felső lepedőt. Tenyerével megnyomogatja a keresztöltéseket. Ez az írottas valóban sükségtelen. Igaza van Laurának.

Buka sem feledkezett még meg kelengye-lepedőiről. Nem csoda, hiszen más sem feledkezik meg róluk. Buka szeméből kibuggyannak a könnyek. Mamó vigasztalja - sírj csak, sírd ki a bánatot a szívedből, te lány. Amikor kicsi voltál, nem sírtál. Amikor elhurcoltak itthonról, nem sírtál. Szibériában, amikor a kis Juri meghalt, akkor sem hullt a könnyed. Hát sírj most, kislányom! Sírj, most kedvedre sírhatsz anyád ölében. Laurának bezzeg mindig azt mondták - ne sírj! Buka és Mamó még sokáig sugdolóznak. Lauráról megint elfeledkeztek. Pedig

Laura el szeretné mondani Bukának, hogy a lepedőket kimosták, kifehéřítették, háromszor kiöblítették, hogy alkalmassá tegyék őket vitorláknak. Igen, a folyón úszó fregatt vitorláinak. De Laura történeteire nem kíváncsi senki, ő maga sem érdekli őket. Laura felesleges, ötödik kerék. Anya és apa kint ülnek a verandán. Nyitva az ajtó, így Laura hallja a beszélgetésüket, amit pedig nem kellene hallania, de mit tegyen, hogy ne hallja? Unos-untalan futkoshatna az erdőbe, hogy ne lásson és ne halljon semmit?

- Sejtettem én, előre megjósoltam – pattog apa hangja.

- Milyen jó, hogy van egy jószunk! De hisz Asja azt írja, hogy minden rendeződik – vitatkozik anya.

- Ide figyelj, szívem! A moszkvai vonatnál két civilruhás férfi várta. Ráparancsoltak, hogy kövesse őket. Hogy lekési a rigai vonatot? Nem számít. Üljön be a kocsiba. Semmi magyarázat. Ismert kézírás! Félek, hogy...

- Kérlek, hallgass! Hiszen Bukát is elengedték.

- Ez neked a *zaderzska*? A késedelem? Börtön! Hihetetlenül együgyűnek kell lennie annak, aki – ahogyan mi is – azt hiszi, hogy Asját csak úgy szabadon eresztik. Még hozzá külföldre! Ahova annyira vágott!

- Elég, Dzson, ezt nem bírom hallgatni.

- Hogy futni engedjenek egy tanút! Értsd már meg – egy tanút! A pókhasú idióták ott nyugaton pedig egyre csak magasztalják a nagyszerű és szabad, nagy és hatalmas Szovjetuniót. A francia értelmiségiek, a sok átkozott tökkel-ütött. Összehúgyozzák magukat a gyönyörűségtől! Mit tudnak ezek a Gulagról, a húszmillió meggyilkolt és megkínzott áldozatról? Az állati módon, ember-telenül meggyötörtekről? Az idióták! Semmit! Nem tudnak semmit, és nem is akarnak tudni! Fizetett senkiháziak!

- Ne kiabálj! Asjának engedélye volt.

- Lehetett volna tíz engedélye is! Ezek bármit megígérnek, bármit. Még hogy Londonba! Hajóval Liepājából! Hogy lehet annyi tapasztalat után ennyire naív? Micsoda birkák vagyunk mi, micsoda birkák! Elkísérnek a ház sarka mögé és... Asjának csak egyetlen engedélye hiányzott, érted? Engedély, hogy elmondhassa az igazságot, engedély, hogy élhessen! Alighanem máris likvidálták.

- Ne, ne beszélj ilyen szörnyűségeket!

- Őszintén szólva, Asjának is jobb lenne, ha végeznének vele, és nem kellene tovább sínylődni a Butirka-börtönben. Az ő korában, az ő állapotában? Gondolkozz!

- Nem! Én továbbra is reménykedem. Már csak Laura miatt is. Asja mindig az ölében ringatta. Tündéri lény. Már csak Laura érdekében is remélek. – Anya sírva fakad.

- Drágám, nem gondoltál még arra, hogy Buka sokkal többet tud annál, mint amennyit elmond nekünk?

- Nem tud. Asja nemsokára ír, és akkor mindent megtudunk.

- Azt hiszed, hogy én nem szeretnék remélni? – Apa hangja elcsuklik. Témát vált. – És a te Zelma nénéd Rigában? Gondold meg, ki bántja ezeket az embereket?

Elbújnak a barlangjukban, mint a majmok. Merthogy fertőzőek vagyunk. Szibéria fertőző betegség. A leveledre sem válaszolt, be sem engedett. Anda, ne szólj semmit! Biztosan otthon volt, láttam az ablakban a fényt.

- De hát az most közösségi lakás. Lehet, hogy a kis cselédszobába költöztették, a folyosó végére. Vagy nem hallotta a csengőt.

- Akkor a szomszédok nyitottak volna ajtót. Vigyáz a saját bőrére ez a te Zelma nénéd!

- Ne támadd a nénit, hisz nem tudunk semmit. Csak te tudsz mindent!

- Még jó, hogy az a milicista nem kísért be minket mint csavargókat. És igaza is lett vona, hiszen ki más alszik éjszaka az állomáson? Még jó, hogy volt nálam pénz, amit a markába nyomjak.

Laura hallgatja, hallgatja őket, és kótyagos lesz a feje. A gondolat, amely eszébe jutott, olyan, mintha bunkóval kólintották volna fejbe. Ezek a számára oly drága emberek hazudoznak egymásnak! Megpróbálnak egymás elől titkolni valamit.

Mamó titkolja Buka elől, hogy milyen nehezőre esett kijutni az állomásra.

Anya és apa titkolni akarják Mamó, Buka és Laura elől, hogy éjszaka a rigai pályaudvaron aludtak, és nem Zelma néni lakásán.

Buka mindenki elől titkol valamit Asjáról.

Anya el akar titkolni valamit Laura elől. Az ő érdekében!

Apa nem akar mindenről kipakolni.

Laura titkolni akarja, hogy kihallgatta szülei beszélgetését.

Mindannyian el akarják titkolni az idegenek elől, hogy milyen volt valójában Szibériában.

Miért teszik? Ők maguk tanítják, hogy a hazugság bűn...

Mamó nem akar Bukának szenvedést okozni.

Apa és anya nem akarnak szomorúságot okozni Mamónak, Bukának és Laurának azzal, hogy elmesélik, mi volt Zelma néninél, és hogy a pályaudvaron aludtak egy padon.

Mit nem akar Buka, miért hallgat Asjáról?

Valóban Laura miatt hazudik-e anya?

Hazudik-e Laura, amikor úgy tesz, mintha nem hallotta volna a hazugságait? Miért?

Laurának nincsenek válaszai.

Vajon a likvidálás mit jelent?

Jávorszky Béla fordítása